EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 23.4.2026.
COM(2026) 158 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par to, kā darbojas tradicionālo pašu resursu pārbaudes kārtība (2022.–2024. gads), un kas iesniegts saskaņā ar 6. panta 3. punktu Padomes 2021. gada 30. aprīļa Regulā (ES, Euratom) 2021/768, ar ko nosaka Eiropas Savienības pašu resursu sistēmas īstenošanas pasākumus

KOPSAVILKUMS

Komisija reizi trijos gados ziņo Eiropas Parlamentam un Padomei par to, kā darbojas tradicionālo pašu resursu (TPR) pārbaudes kārtība. Šajā ziņojumā ir sniegta informācija par laikposmā no 2022. līdz 2024. gadam veiktajām pārbaudēm.

Laikposmā no 2022. līdz 2024. gadam Komisija turpināja īstenot pasākumus, kas ir vērsti pret ***tekstilizstrādājumiem un apaviem no Ķīnas Tautas Republikas, kuru vērtība ir krāpnieciski samazināta*** *un kurus importē Apvienotajā Karalistē un dalībvalstīs. Komisija 2018. gadā sāka pārkāpuma procedūru pret Apvienoto Karalisti, un 2022. gadā Eiropas Savienības Tiesa lēma par labu Komisijai (lieta C-213/19). Šīs nozīmīgās lietas iznākumā Komisija 2023. gadā papildināja ES budžetu ar gandrīz 3 miljardiem EUR papildu TPR un procentu maksājumos. Pateicoties Tiesas sniegtajiem juridiskajiem skaidrojumiem un Komisijas veiktajiem izpildes nodrošināšanas pasākumiem, dalībvalstis ievērojami uzlaboja savas kontroles stratēģijas šajā jomā. Tagad Komisija sadarbībā ar attiecīgajām dalībvalstīm gatavojas vēl nepabeigto vērtības samazināšanas lietu slēgšanai un nosaka saistīto TPR zaudējumu un procentu galīgās summas.*

Saistībā ar Apvienotās Karalistes izstāšanos no ES 2021. gada 1. janvārī Komisija turpina raudzīties, lai Apvienotā Karaliste saskaņā ar Izstāšanās līgumu samaksātu TPR summas, ko tā vēl nav samaksājusi.

Laikposmā no 2022. līdz 2024. gadam Komisija arī pastiprināja mērķtiecīgus ad hoc *pasākumus ES budžeta aizsardzībai, pamatojoties uz pārbaužu konstatējumiem, piemēram, veica visās dalībvalstīs dokumentārās revīzijas par tādu* ***saules enerģijas paneļu un elementu*** *importu, kuri deklarēti kā Malaizijas un Taivānas izcelsmes. Iznākumā līdz 2024. gada 31. decembrim dalībvalstis saistībā ar šīm precēm darīja pieejamus ES budžetā papildu TPR 376,8 miljonu EUR apmērā.*

Tika veiktas arī plānotās ikgadējās pārbaudes par šādiem tematiem: ***i) A konta un B konta pārvaldība****,* ***ii) e-komercija, iii) galapatēriņa procedūra*** *un* ***iv) antidempinga un kompensācijas maksājumi****.*

Visbeidzot, ziņojumā ir iekļauti arī citi regulāri pasākumi, kas tika veikti, lai aizsargātu ES finanšu intereses: i) turpmākie pasākumi saistībā ar Eiropas Revīzijas palātas sākotnējiem konstatējumiem, ii) dalībvalstu norakstīto neatgūstamo parādu pārbaude, iii) pēcpārbaude attiecībā uz summām, kas darītas pieejamas brīvprātīgi, iv) rīcība attiecībā uz dalībvalstu kļūdām, v) krāpšanas gadījumu un pārkāpumu datubāzes pārvaldība un vi) kandidātvalstīm sniegtā palīdzība.

1. IEVADS

Laikposmā no 2022. līdz 2024. gadam ES budžetā tika darīta pieejama TPR[1] summa (neto) vairāk nekā **68 miljardu EUR** apmērā, tātad vidēji aptuveni 22,7 miljardi EUR gadā.

TPR pārbaudes veic saskaņā ar Padomes 2021. gada 30. aprīļa Regulu (ES, Euratom) 2021/768[2].

Reizi trijos gados[3] Komisija Eiropas Parlamentam un Padomei ziņo par to, kā darbojas tradicionālo pašu resursu pārbaudes kārtība.

Šajā ziņojumā ir aprakstīta un analizēta TPR pārbaudes sistēmas darbība laikposmā no 2022. līdz 2024. gadam[4]. Tajā aprakstītas arī TPR pārbaudes, ko Komisija veica minētajā periodā, un citas darbības, kuru mērķis ir aizsargāt ES finanšu intereses, tajā skaitā:

- pārbaudes, ko Komisija veica uz vietas dalībvalstīs, mērķtiecīgas dokumentārās revīzijas un ar tām saistītie turpmākie pasākumi;
- turpmākie pasākumi saistībā ar Eiropas Revīzijas palātas sākotnējiem konstatējumiem;
- dalībvalstu norakstīto neatgūstamo parādu pārbaude;
- rīcība attiecībā uz dalībvalstu kļūdām, kuru dēļ rodas TPR zaudējumi;
- datubāzes *OWNRES* pārvaldība (datubāzē nonāk dalībvalstu ziņojumi par krāpšanas gadījumiem un pārkāpumiem);
- palīdzība ES kandidātvalstīm (33. nodaļa);
- ieguldījumi Resursu pieejamības regulas[5] grozījumu izstrādāšanā.

Iepriekš uzskaitītās darbības veic neliela grupa, kurā ir 18 darbinieki. Grupas uzdevums ir nodrošināt, ka TPR iekasē savlaicīgi un ka dalībvalstis pareizi piemēro tiesību normas. Grupa arī sniedz norādījumus valstu iestādēm i) pārbaudes apmeklējumu laikā, ii) Padomdevējas komitejas pašu resursu jautājumos (*ACOR*) sanāksmēs un iii) uz *ad hoc* pamata.

2. TPR PĀRBAUDES – PAMATPRINCIPI UN METODIKA

[1] Muitas nodokļi, ko uzliek no trešām valstīm importētajiem produktiem, kā arī cukura nodevas.

[2] Padomes Regula (ES, Euratom) 2021/768 (2021. gada 30. aprīlis), ar ko nosaka Eiropas Savienības pašu resursu sistēmas īstenošanas pasākumus un atceļ Regulu (ES, Euratom) Nr. 608/2014 (OV L 165, 11.5.2021., 1. lpp.).

[3] Saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2021/768 6. panta 3. punktu.

[4] Ziņojumā galvenā uzmanība pievērsta pārbaudēm, ko veica ES iestādes (Komisija un Revīzijas palāta). Tajā nav aplūkotas pārbaudes, kuras veica dalībvalstis un kuru detalizēti rezultāti ir izklāstīti gada ziņojumā, kas izstrādāts saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 325. pantu.

[5] Padomes Regula (ES, Euratom) Nr. 609/2014 (2014. gada 26. maijs) par metodēm un procedūru, lai darītu pieejamus tradicionālos, PVN un NKI pašu resursus, un par pasākumiem, lai izpildītu kases vajadzības (pārstrādāta redakcija) (OV L 168, 7.6.2014., 39. lpp.). Šī regula ir pazīstama kā Resursu pieejamības regula.

2.1. TPR regulatīvie un darbības pamatprincipi

TPR iekasēšana ir deleģēta dalībvalstīm saskaņā ar ES tiesību aktiem. Tām ir jādara pieejami[6] ES budžetā muitas nodokļi, ko tās pašas ir noteikušas un iekasējušas. Pārskata periodā dalībvalstis turpināja visām TPR summām piemērot 25 % vienoto likmi[7], kas noteikta kā iekasēšanas izmaksu kompensācija neatkarīgi no faktiskajām izmaksām. Tas nozīmē, ka Komisija saņem tikai 75 % no iekasētajiem muitas nodokļiem, bet dalībvalstis patur 25 % kā iekasēšanas izmaksas. Dalībvalstīm ir arī jāveic muitas pārbaudes un jāziņo Komisijai par to rezultātiem.

Tomēr Komisija patur būtiskas tiesības veikt pārbaudes attiecībā uz TPR. Šajā saistībā svarīgs instruments TPR iekasēšanas sistēmas uzraudzībai ir pārbaudes uz vietas, kuru laikā Komisija veic dažāda veida pārbaudes[8] attiecībā uz dalībvalstu noteikumiem un dokumentiem.

Komisijai ir arī jāsniedz atbildes, kad tā saņem i) Revīzijas palātas gada ziņojumā iekļautos apsvērumus, ii) īpašos ziņojumus vai sākotnējos konstatējumus un iii) Eiropas Parlamenta apsvērumus un ieteikumus par budžeta īstenošanu budžeta izpildes apstiprinājuma procedūras laikā.

Komisijas veiktajām pārbaudēm ir trīs galvenie mērķi, kas turpmāk izklāstīti trīs aizzīmēs.

- Pirmais mērķis ir saglabāt vienlīdzīgus konkurences apstākļus starp dalībvalstīm un uzņēmējiem neatkarīgi no tā, kur preces tiek muitotas ES, tādējādi novēršot konkurences izkropļojumus.

- Otrais mērķis ir nodrošināt muitas nodokļu savlaicīgu noteikšanu un atgūšanu. Komisijai jābūt pārliecinātai, ka dalībvalstis pilda savus pienākumus, iekasējot un darot pieejamus attiecīgos TPR. Komisija pārbauda dalībvalstu veiktos pasākumus attiecībā uz TPR atgūšanu, tajā skaitā savlaicīgu paziņošanu par muitas parādu un izpildes nodrošināšanai nepieciešamās procedūras.

- Trešais mērķis ir informēt budžeta lēmējinstitūcijas (Eiropas Parlamentu un Eiropas Savienības Padomi) un saņemt no tām apstiprinājumu par to, ka Komisija ir izpildījusi savus pienākumus. Pamatojoties uz pārbaužu konstatējumiem, Komisija novērtē dalībvalstu darba efektivitāti un rūpību muitas nodokļu noteikšanā un iekasēšanā un attiecīgo TPR pieejamības nodrošināšanā. Komisija pieprasa veikt pasākumus trūkumu novēršanai, lai beigās tā varētu iesniegt ziņojumu budžeta lēmējinstitūcijām.

---

[6] Termins "darīt pieejamu" nozīmē, ka dalībvalstis veic maksājumus ES budžetā.

[7] Gadu gaitā procentu likme ir mainījusies no 10 % summām, kas darītas pieejamas līdz 2001. gada 28. februārim, līdz 25 % summām, kas darītas pieejamas no 2001. gada 1. marta līdz 2014. gada 28. februārim, un līdz 20 % summām, kas darītas pieejamas no 2014. gada 1. marta līdz 2021. gada 28. februārim. Summām, kas darītas pieejamas pēc 2021. gada 1. marta, piemēro 25 % likmi.

[8] **Procedūru pārbaudes** ir dalībvalstu noteikumu pārbaudes attiecībā uz TPR iekasēšanas sistēmu. **Dokumentu pārbaudes** veic, lai analizētu dalībvalstu grāmatvedības pārskatus, visu veidu grāmatvedības dokumentus un reģistrus, arī dalībvalstu ziņojumus par neatgūstamajiem parādiem. **Pārbaudes uz vietas un dokumentārās revīzijas** ir valstu sistēmu un to pamatā esošo dokumentu pārbaudes, ko veic, lai noteiktu to atbilstību ES tiesību aktiem gan no grāmatvedības, gan no muitas viedokļa. Šīs pārbaudes veic kopīgi ar attiecīgajām dalībvalstīm.

Pārbaudes arī palīdz nodrošināt muitas savienības rezultatīvu darbību, ES ražotāju aizsardzību un ES noteikumu vienādu piemērošanu. Tās arī palīdz novērst nepilnības, kas ļauj krāpniekiem ļaunprātīgi izmantot sistēmu vai izvairīties no piemērojamo nodokļu maksāšanas.

Pārbaudēs iegūtie konstatējumi sniedz nozīmīgu ieguldījumu Budžeta ģenerāldirektorāta ieņēmumu politikā, jo noder tiesiskā regulējuma izstrādē par pašreizējiem un iespējamiem turpmākiem pašu resursiem. Minētos konstatējumus nosūta arī citiem Komisijas dienestiem (piemēram, *TAXUD* ĢD[9], *TRADE* ĢD[10] un *OLAF*[11]), lai atvieglotu tiem politikas līmenī konstatēto trūkumu novēršanu.

Kopš 2021. gada 1. janvāra piemēro jauno Pašu resursu lēmumu[12] un Regulu (ES, Euratom) 2021/768, ar ko nosaka īstenošanas pasākumus. Turklāt Komisijas un dalībvalstu veiktās TPR kontroles ir regulāri jāpielāgo, jo tirdzniecības atvieglošanas un vienkāršošanas pasākumus pastāvīgi pilnveido.

2,2. TPR pārbaužu uz vietas un attālināto pārbaužu mērķi un metodika

TPR pārbaužu galvenais mērķis ir pārliecināties par to, ka dalībvalstīs veiktās procedūras atbilst piemērojamajiem ES tiesību aktiem un ka ES finanšu intereses tiek pienācīgi aizsargātas neatkarīgi no preces muitošanas vietas. Katru gadu tiek pārbaudīti dažādi muitas un grāmatvedības jautājumi. Tādā veidā tiek veicināta dalībvalstīs ieviesto procedūru saskaņošana un pilnveidošana ES finanšu interešu konsekventai aizsardzībai.

Pārbaudes, ko Komisija veic uz vietas, plāno vienlaikus ar ikgadējo pārbaužu programmu, kuras pamatā ir riska analīze un kura aptver tematus, par kuriem jāveic pārbaudes dalībvalstīs. Pārbaudes veic saskaņā ar standartizētām procedūrām un izmanto *BUDG* ĢD izstrādātus īpaši pielāgotus revīzijas instrumentus, kas uzlabo pārbaužu rezultātu salīdzināmību.

Pārbaužu tematus nosaka, pamatojoties uz dalībvalstu vai Komisijas dienestu (piemēram, *BUDG* ĢD, *TAXUD* ĢD, *OLAF*) ierosinājumiem. Sadarbība starp Komisijas dienestiem turpinās revīzijas instrumentu izstrādes posmā un saskaņā ar vienošanos, kas paredz citu Komisijas dienestu piedalīšanos pārbaudes apmeklējumos kopā ar *BUDG* ĢD. Turklāt *TAXUD* ĢD, *OLAF* un Juridiskais dienests sistemātiski sniedz konsultācijas un piebildes pārbaužu ziņojumu sagatavošanai, lai tos iesniegtu Padomdevējai komitejai pašu resursu jautājumos. Šāda pieeja nodrošina konsekvenci starp Komisijas dienestiem un vienlīdzīgu attieksmi pret visām dalībvalstīm.

Kopš 2020. gada Komisija pēc vajadzības veic papildu *ad hoc* pārbaudes un dokumentārās revīzijas jomās, kurās ir konstatēti konkrēti riski. Šādas mērķtiecīgas dokumentārās revīzijas veic galvenokārt attālināti (piemēram, par saules enerģijas paneļiem un kontroles stratēģiju attiecībā uz precēm, kas ir saistītas ar Covid-19 un atbrīvotas no nodokļa).

[9] Nodokļu politikas un muitas savienības ģenerāldirektorāts.
[10] Tirdzniecības un ekonomiskās drošības ģenerāldirektorāts.
[11] Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai.
[12] Padomes Lēmums (ES, Euratom) 2020/2053 (2020. gada 14. decembris) par Eiropas Savienības pašu resursu sistēmu un ar ko atceļ Lēmumu 2014/335/ES, Euratom (OV L 424, 15.12.2020., 1. lpp.).

3. KOMISIJAS VEIKTĀS TPR PĀRBAUDES 2022.–2024. GADĀ

Laikposmā no 2022. līdz 2024. gadam Komisija saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2021/768 2. pantu veica **56 TPR pārbaudes**, pēc kurām izdarīja 161 konstatējumu. Pārskats par pārbaudēm katrā dalībvalstī pārskata periodā ir sniegts 1. tabulā turpmāk.

No minētā 161 konstatējuma vismaz 103 (64 %) bija tieša finansiāla ietekme (t. i., dalībvalstīm bija jādara pieejami papildu TPR) un 21 (13 %) bija regulatīva ietekme.

Pārbaudēs uzmanību pievērš galvenokārt grāmatvedības un muitas jautājumiem.

1. tabula. Pārskats par pārbaudēm 2022.–2024. gadā

DALĪBVALSTS	A un B konti			*ADD/CVD*[13]		E-komercija	Galapatēriņš
	2022	2023	2024	2022	2024	2022	2023
AT					x		x
BE			x	x		x	x
BG			x	x			x
HR					x		
CY					x		
CZ				x			x
DK					x		
EE							x
FI					x		x
FR			x				x
DE			x			x	x
EL	x		x				x
HU					x	x	x
IE			x	x			x
IT			x			x	
LV					x		
LT					x		
LU							x
MT				x			x
NL		x	x			x	x
PL			x				
PT				x			x
RO			x	x			
SK				x			
SI							x
ES			x			x	
SE			x	x			x

[13] Antidempinga un kompensācijas maksājumu kontroles stratēģija (*ADD/CVD*).

UK		x	x				
Kopā	**1**	**2**	**13**	**9**	**8**	**6**	**17**

3.1. Grāmatvedības jautājumi

Laikposmā no 2022. līdz 2024. gadam visās dalībvalstīs un Apvienotajā Karalistē veica pārbaudes **par A konta un B konta**[14] **un ar tiem saistīto pārskatu ticamību**. Tika secināts, ka šo pārskatu sagatavošanas procedūras kopumā atbilst ES tiesību aktiem un nodrošina ES finanšu interešu aizsardzību. Konstatējumi, kurus Komisija paziņoja pēc šīm pārbaudēm, cita starpā attiecas uz i) muitas parādu novēlotu noteikšanu un paziņošanu, ii) summām, kas nav darītas pieejamas ES budžetā vai tika darītas pieejamas ar novēlošanos, iii) nepilnībām muitas parādu piedziņā, iv) kļūdainiem ierakstiem par ieskaitīšanu abos kontos /izņemšanu no tiem, v) nepilnībām norakstīšanas procedūrās, vi) neatbilstībām starp abiem kontiem un vii) novēlotu izņemšanu no B konta.

Papildus galvenajiem muitas jautājumiem sekundāri veic **A konta un B konta pārvaldības** pārbaudes visās apmeklētajās dalībvalstīs. Laikposmā no 2022. līdz 2024. gadam veiktajās pārbaudēs apstiprinājās, ka lielākā daļa kļūdu A kontā un B kontā ir atsevišķi gadījumi, bet sistemātisku kļūdu ir maz. Attiecīgās dalībvalstis piekrita uzņemties atbildību par finansiālajām sekām, ko izraisīja Komisijas konstatējumos norādītie apstākļi.

Kopējā situācija laikposmā no 2022. līdz 2024. gadam uzlabojās salīdzinājumā ar iepriekšējo pārskata periodu, pateicoties uzmanībai, ko attiecīgajiem tematiem velta Komisijas veiktajās pārbaudēs, un turpmākiem uzlabojumiem dalībvalstu izmantotajās elektroniskajās grāmatvedības sistēmās, kas mazina tādu kļūdu risku, kuras rodas, valstu iestādēm labojot datus manuāli. Tomēr dalībvalstīm ir jāturpina pielikt visas pūles A konta un B konta rūpīgas pārvaldības nodrošināšanai, kā arī jāsniedz visa tiesību aktos noteiktā informācija, lai pārskati būtu pilnīgi, skaidri un pārredzami.

B kontu 2022. gadā pārbaudīja, veicot **īpašas dokumentārās revīzijas** visās dalībvalstīs. Minēto revīziju laikā Komisija pievērsās nenoslēgtām B konta lietām, sekmīgi atbalstot dalībvalstis mērķtiecīgā B kontu sakārtošanā.

Turklāt 2022.–2024. gadā dalībvalstis veica papildu pasākumus un cita starpā i) izvērtēja savu finansiālo atbildību, ii) attiecīgā gadījumā darīja summas pieejamas brīvprātīgi un iii) paziņoja par to Komisijai, izmantojot A konta pielikumu.

Visbeidzot, lai gan Komisijas pārbaudēs tika konstatēti daži trūkumi, kopumā A un B kontu sistēmu darbība ir uzlabojusies, pateicoties Komisijas veiktajām TPR pārbaudēm, un ES finanšu intereses tiek labāk aizsargātas.

[14] Dalībvalstis TPR grāmato vienā no šādiem diviem kontiem:
— **parastais konts** (A) atgūtajām vai garantētajām summām (šīs summas iemaksā ES budžetā);
— **atsevišķais konts** (B) noteiktajām, bet neatgūtajām summām vai garantētajām summām, kas ir apstrīdētas. **Neatgūstamajiem** muitas nodokļiem atbilstošie TPR pēc noteikta perioda ir jāizņem no atsevišķā konta. Vienlaikus dalībvalstīm šādas TPR summas ir jādara pieejamas (jāsamaksā) Komisijai, izņemot gadījumus, kad tās nevar atgūt tādu iemeslu dēļ, kuros nevar vainot dalībvalsti (sk. arī 5.1. punktu turpmāk).

3.2. Muitas jautājumi 2022.–2024. gadā

Pārbaudīšanai atlasītie muitas jautājumi katru gadu mainās, bet īpaša uzmanība tiek pievērsta tiem jautājumiem, kas saistās ar vislielāko risku Eiropas Savienības finanšu interesēm.

Pārbaudēs trīs gadu pārskata periodā uzmanības centrā bija šādi temati:

- antidempinga un kompensācijas maksājumu kontroles stratēģija (2022. un 2024. gadā);
- e-komercijas un zemas vērtības preču sūtījumu kontroles stratēģija (2022. gadā);
- galapatēriņa kontroles stratēģija (2023. gadā).

Antidempinga un kompensācijas maksājumu (*ADD/CVD*) kontroles stratēģiju 2022. un 2024. gadā pārbaudīja 17 dalībvalstīs[15]. Komisijas vērtējumā kontroles sistēmas bija vai nu daļēji apmierinošas, vai arī kopumā apmierinošas. Galvenie trūkumi bija saistīti ar i) riska profilu nepiemērošanu vai novēlotu piemērošanu, ii) neatbilstīgām pārbaudēm, iii) galīgo antidempinga maksājumu novēlotu noteikšanu un galīgo antidempinga maksājumu pieejamības novēlotu nodrošināšanu (arī novēlotu ziņošanu par to, ka pagaidu *ADD/CVD* ir noteikts par galīgu), iv) *ADD/CVD* nenoteikšanu vai novēlotu noteikšanu pēc informācijas saņemšanas no *OLAF* un v) nepareizu *ADD/CVD* likmju piemērošanu.

Komisija 2022. gadā pārbaudīja **e-komercijas un zemas vērtības preču sūtījumu kontroles stratēģiju** sešās dalībvalstīs. Kontroles sistēmas novērtēja vai nu kā daļēji apmierinošas, vai arī kā kopumā apmierinošas. Galvenie trūkumi bija saistīti ar riska pārvaldību un e-komercijas un zemas vērtības preču sūtījumu kontroles stratēģiju.

Komisija 2023. gadā pārbaudīja **galapatēriņa procedūras kontroles stratēģiju** 17 dalībvalstīs. Kontroles sistēmas novērtēja vai nu kā daļēji apmierinošas, vai arī kā kopumā apmierinošas. Starp konstatētajiem trūkumiem bija šādi: i) novecojuši valsts norādījumi, ii) nepietiekama atļauju uzraudzība, iii) atļaujās nav norādīti visi elementi, iv) atļaujas ir piešķirtas uz ilgu laiku, v) izpildes dokumentu nepaziņošana vai novēlota paziņošana, vi) deklarāciju nepietiekamas pārbaudes, vii) deklarācijas iesniedz netiešie pārstāvji un viii) deklarēšanas sistēmas nepārbauda, vai deklarētie *TARIC* kodi atbilst atļaujā norādītajiem *TARIC* kodiem.

Komisija 2022. gadā veica sešas dokumentārās revīzijas par **kontroles stratēģiju attiecībā uz precēm, kas saistītas ar Covid-19 un atbrīvotas no nodokļa**. Komisija 2022. gada 14. jūnijā pieprasīja attiecīgajām dalībvalstīm iesniegt datus. Tika konstatēti daži maznozīmīgi finansiālās atbildības gadījumi, un attiecīgā gadījumā attiecīgās dalībvalstis piekrita uzņemties finansiālās sekas.

3.3. Importa tekstilizstrādājumu un apavu vērtības samazināšana

Eiropas Savienības Tiesa (EST) 2022. gada 8. martā pieņēma Komisijai labvēlīgu spriedumu pārkāpuma lietā pret Apvienoto Karalisti saistībā ar tekstilizstrādājumu un apavu vērtības samazināšanu (lieta C-213/19). Minētā lieta bija ļoti nozīmīga, un galu galā Apvienotā

[15] Astoņās dalībvalstīs 2021. gadā pārbaudīja arī antidempinga un kompensācijas maksājumu kontroles stratēģiju.

Karaliste iemaksāja ES budžetā papildu maksājumus – TPR un nokavējuma procentus – gandrīz 3 miljardu EUR apmērā. Konkrētajā tiesvedībā tika sniegti arī vispārīgāki skaidrojumi par dalībvalstu pienākumu iedarbīgi apkarot šāda veida krāpšanu un pausts atbalsts pasākumiem, ko Komisija iesaka veikt jau kopš 2011. gada.

Pateicoties Tiesas sniegtajiem juridiskajiem skaidrojumiem un Komisijas veiktajiem izpildes nodrošināšanas pasākumiem, dalībvalstis ievērojami uzlaboja savas kontroles stratēģijas šajā jomā. Vairākas dalībvalstis pārskatīja savu organizatorisko struktūru muitas riska pārvaldības jomā, izveidojot jaunas apakšvienības un pieņemot darbā darbiniekus tieši muitas kontroles nolūkiem.

Attiecībā uz finansiālo atbildību saistībā ar šo konkrēto krāpšanas veidu, t. i., vērtības samazināšanu, Komisija un vairākas dalībvalstis kopīgi slēdza šādas lietas pēc galīgo maksājumu nokārtošanas. Attiecībā uz pārējām dalībvalstīm drīzumā beigsies maksājamo summu noteikšanas process.

3.4. Saules enerģijas paneļi

Komisija 2018. un 2019. gadā veica TPR pārbaudes 10 dalībvalstīs, lai novērtētu to kontroles stratēģijas attiecībā uz tādu saules enerģijas moduļu un to galveno sastāvdaļu importu, kuri deklarēti kā Ķīnas Tautas Republikas, Malaizijas un Taivānas izcelsmes un uz kuriem attiecas tirdzniecības aizsardzības pasākumi (antidempinga un kompensācijas maksājumi).

Tā kā trijās no šīm mērķtiecīgajām pārbaudēm katrā tika konstatēta tā pati nepilnība (nepilnība bija saistīta ar Komisijas 2016. gada 11. februāra Īstenošanas regulās (ES) 2016/184 un 2016/185 minētā termina "nosūtīti no" nepareizu interpretāciju), *BUDG* ĢD paplašināja savu pārbaužu tvērumu, attiecinot to uz visām dalībvalstīm, kas importēja tās pašas preces laikposmā no 2015. gada 30. maija līdz 2018. gada 3. septembrim[16]. *BUDG* ĢD 2021. gada 1. jūnija vēstulē informēja 21 dalībvalsti[17] par iespējamiem TPR zaudējumiem, kas izriet no iepriekš minētā termina nepareizas interpretācijas attiecībā uz tādu saules enerģijas paneļu un elementu importu, kuri deklarēti kā Malaizijas un Taivānas izcelsmes.

Līdz 2024. gada 31. decembrim 12 dalībvalstīs konkrētās nepilnības pēcpārbaude tika atzīta par pabeigtu vai nu tāpēc, ka nebija zaudēti TPR, vai tāpēc, ka ES budžetā tika iemaksātas pamatsummas un procenti par kopējo summu 376,8 miljoni EUR. Ar konkrētās nepilnības izmeklēšanu saistītas pēcpārbaudes turpinās 12 dalībvalstīs un Apvienotajā Karalistē.

Visbeidzot, Komisija papildus precizēja termina "nosūtīts no" nozīmi un piemērošanas jomu saskaņā ar Tiesas interpretāciju. Komisija spēja paveikt iepriekš minēto, pateicoties i) pārbaudēm, ko tā veica, ii) sadarbībai ar dalībvalstīm un iii) vairāku informatīvu pasākumu sarīkošanai dalībvalstīm. Minētais gadījums palīdzēja panākt vienlīdzīgus konkurences

[16] Tirdzniecības aizsardzības pasākumu piemērošanas periods.

[17] To vidū septiņas dalībvalstis, kurās iepriekš tika veiktas īpašas pārbaudes. Trijās dalībvalstīs jau bija veikta mērķtiecīga TPR pārbaude par šo tematu, savukārt četrās dalībvalstīs pārbaudāmajā periodā šādi saules enerģijas moduļi un elementi netika importēti.

apstākļus dalībvalstīm un uzlabot ES uzņēmumu aizsardzību pret importa nepatiesu deklarēšanu nolūkā apiet Komisijas tirdzniecības aizsardzības pasākumus.

4. TURPMĀKIE PASĀKUMI PĒC KOMISIJAS PĀRBAUDĒM

4.1. Regulatīvie aspekti

Katrreiz, kad pārbaudēs konstatē trūkumus vai nepilnības valsts normatīvajos vai administratīvajos aktos, dalībvalstis aicina veikt pasākumus i) attiecīgo noteikumu saskaņošanai ar ES prasībām un ii) TPR noteikšanas un iekasēšanas saskaņošanai visās 27 dalībvalstīs. Regulējuma saskaņošana ir nozīmīgs sasniegums, ko nodrošina Komisijas veiktās pārbaudes. Arī izdarītie konstatējumi ir būtisks rādītājs, kas parāda grūtības, ar kādām dalībvalstis saskaras muitas un pašu resursu jomas tiesību aktu piemērošanā, un sniedz noderīgu informāciju Komisijai, kura pastāvīgi pilnveido tiesisko regulējumu. Piemēram, par pārbaužu konstatējumiem paustos viedokļus ņēma vērā, izstrādājot Padomes 2022. gada 5. aprīļa Regulu (ES. Euratom) 2022/615, ar ko groza Regulu (ES, Euratom) Nr. 609/2014 (sk. 5.4. punktu turpmāk).

4.2. Strīdu rezultāti

Tas, kā dažas dalībvalstis interpretē tiesību normas un kādas procedūras tās ir ieviesušas, ne vienmēr atbilst Komisijas prasībām. Ja strīdu neizdodas atrisināt, Komisija sāk pārkāpuma procedūru[18].

Laikposmā no 2022. līdz 2024. gadam Komisija sāka trīs pārkāpuma procedūras un slēdza septiņas pārkāpuma procedūras pēc tam, kad tajās iesaistītās dalībvalstis bija nodrošinājušas atbilstību. Komisija slēdza pārkāpuma procedūru pret Apvienoto Karalisti (lieta C-213/19) pēc tam, kad EST 2022. gadā pieņēma spriedumu un Apvienotā Karaliste 2023. gadā samaksāja visas summas, kas tai bija jāsamaksā. 2024. gada decembrī turpinājās vēl tikai četras pārkāpuma lietas (un divas no tām slēdza 2025. gadā).

Pirmā lieta par nepamatotu iedzīvošanos bija Čehijas ierosinātā lieta C-494/22 P, un tajā EST 2024. gadā lēma par labu Komisijai. Nolēmumā EST norādīja uz dalībvalstu autonomo atbildību attiecībā uz TPR un pienākumu proaktīvi rīkoties, lai pilnībā aizsargātu ES finanšu intereses.

4.3. Finansiālie aspekti

Kad kontroles darbības bija pabeigtas, Komisija atzina lietas par laikposmu no 2022. līdz 2024. gadam par slēgtām. Kopumā šajās lietās tika galīgi noteikti un samaksāti papildu prasījumi vairāk nekā **4 miljardu EUR**[19] apmērā (TPR un saistīto procentu veidā). Minētās summas tika samaksātas Komisijai galvenokārt saistībā ar tekstilizstrādājumu, apavu un saules enerģijas paneļu vērtības samazināšanu. Tās attiecas uz konstatējumiem, kas izklāstīti pārbaudes ziņojumos un *OLAF* galīgajos ziņojumos vai ziņojumos, kas sagatavoti pēc citu

[18] Atbilstīgi Līguma par Eiropas Savienības darbību 258. pantam.
[19] Šis skaitlis ietver šā ziņojuma 3.3., 3.4. un 5.2. punktā norādītās summas.

pārbaudes darbību veikšanas vai turpmākiem pasākumiem saistībā ar Revīzijas palātas konstatējumiem.

5. PASĀKUMI TPR ATGŪŠANAS UZLABOŠANAI

Līdztekus pārbaudēm, ko veic dalībvalstīs uz vietas, Komisijas rīcībā ir vairāki citi līdzekļi, kā uzraudzīt TPR atgūšanu.

5.1. Norakstīto neatgūstamo parādu pārbaude

Dalībvalstīm ir jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai darītu pieejamus TPR, izņemot Regulas (ES, Euratom) 609/2014 13. panta 2. punktā noteiktos gadījumus, kad atgūšana ir izrādījusies neiespējama, proti:

- *force majeure* apstākļu dēļ;
- citu tādu iemeslu dēļ, kuros nevar vainot dalībvalstis; vai
- tāpēc, ka ierakstīšana kontos vai muitas parāda paziņošana ir atlikta, lai netraucētu krimināllizmeklēšanu, kas skar Savienības finanšu intereses.

Saskaņā ar ES tiesību aktiem dalībvalstīm ir jāziņo Komisijai (ziņojumos par norakstītajām summām) par neatgūstamajām TPR summām, kuras pārsniedz 100 000 EUR un par kurām tās neuzskata sevi par atbildīgām. Komisija pēc tam sniedz piebildes par katru ziņojumu. Komisija pārbauda ziņojumus par norakstītajām summām ar mērķi novērtēt, cik lielā mērā dalībvalstis ir centušās izpildīt savu autonomo pienākumu noteikt un atgūt no uzņēmējiem muitas nodokļus, kuri veido TPR.

Attiecībā uz summām, kas nesasniedz ziņošanai noteikto robežvērtību, Komisija lietu novērtēšanai regulāri un izlases veidā veic pārbaudes uz vietas.

Lai palīdzētu dalībvalstīm izvērtēt savu iespējamo finansiālo atbildību par neatgūstamajām TPR summām, Komisija publicēja darba dokumentu – kompendiju, kurā ir norādīti kritēriji, ko izmanto, vērtējot ziņojumus par norakstītajām summām. Visas dalībvalstis tika pirmo reizi iepazīstinātas ar kompendiju *ACOR* sanāksmē 2012. gada 6. decembrī. Kompendija jaunāko pārstrādāto 2024. gada 22. novembra redakciju, kurā ir ņemtas vērā izmaiņas ES tiesību aktos un attiecīgā judikatūra par TPR, visas dalībvalstis savās oficiālajās valodās saņēma 2024. gada decembrī *ACOR* sanāksmē, kas bija veltīta TPR. Jaunajā versijā ir iekļautas visas attiecīgo ES tiesību aktu būtiskās interpretācijas saskaņā ar jaunāko EST judikatūru un grozījumiem, ko ieviesa ar Resursu pieejamības regulu, kas ir grozīta ar Regulu (ES, Euratom) 2022/615.

Dalībvalstīm par katru parāda norakstīšanas gadījumu ir jāsagatavo strukturēts ziņojums un jānosūta tas Komisijai, izmantojot daudzvalodu datubāzi *WOMIS* (norakstīšanas pārvaldības un informācijas sistēma — *Write-Off Management and Information System*). *WOMIS* datubāze, kuru regulāri atjaunina, nodrošina dalībvalstu ziņojumu efektīvu un drošu pārvaldību.

Kompetentie Komisijas dienesti (*BUDG* ĢD, *TAXUD* ĢD, *OLAF* un Juridiskais dienests) novērtē ziņojumu par norakstītajām summām un sniedz piebildes attiecīgajai dalībvalstij.

Piebildes attiecas uz apstākļiem, ko dalībvalsts var būt minējusi kā attaisnojumu tam, ka tā nav darījusi Komisijai pieejamus TPR neatgūstamo muitas nodokļu apmērā.

Laikposmā no 2022. līdz 2024. gadam Komisija saņēma 88 jaunus ziņojumus (sākotnējā iesnieguma veidā) par norakstītajām summām, kas kopā veido 215,5 miljonus EUR. Tajā pašā trīs gadu periodā Komisija novērtēja kopumā 422 ziņojumus par norakstītajām summām (to vidū jaunus ziņojumus). No šiem 422 ziņojumiem Komisijas vērtējumā 227 ziņojumos minētās TPR summas (kopā 309,7 miljoni EUR) kļuva neatgūstamas tādu iemeslu dēļ, kuri ir attiecināmi uz attiecīgo dalībvalsti. Attiecībā uz 42 ziņojumiem (kopsummā par 50,6 miljoniem EUR) Komisija piekrita, ka TPR zaudējumus nevar attiecināt uz dalībvalsti. Par 148 ziņojumiem (kopsummā par 178,9 miljoniem EUR) Komisija pieprasīja papildu informāciju, kas tai vajadzīga novērtējuma pabeigšanai. Komisija atzina, ka atlikušie pieci ziņojumi (kopsummā par 1,7 miljoniem EUR) ir kļūdaini iesniegti kā paziņojumi par norakstītajām summām.

5.2. Rīcība attiecībā uz kļūdām muitas parādu noteikšanā, kuru dēļ tiek zaudēti TPR

Saistībā ar konstatētajām administratīvajām kļūdām, ko pieļāvušas dalībvalstis, tādējādi kaitējot ES finanšu interesēm, Komisija veic pēcpārbaudes (to vidū i) par pārbaudēs uz vietas konstatētajiem gadījumiem, ii) par valsts lēmumiem par nodokļa atmaksāšanu vai atbrīvojumu no nodokļa administratīvu kļūdu dēļ, iii) par noraidītajām norakstītajām neatgūstamajām summām, kuras ir mazākas nekā 100 000 EUR). Lai labotu dalībvalstīs konstatētās kļūdas, Komisijas parasti izdod atgūšanas rīkojumus, un dalībvalstis samaksā attiecīgās summas. Papildus summām, kas iekasētas par tekstilizstrādājumu un apavu (3.3. punkts) un saules enerģijas paneļu (3.4. punkts) vērtības samazināšanu, laikposmā no 2022. līdz 2024. gadam TPR kontroles darbību rezultātā tika iekasēti 260 miljoni EUR saskaņā ar TPR atgūšanas rīkojumiem un 209 miljoni EUR nokavējuma procentos.

5.3. *OWNRES* datubāze

Saskaņā ar Regulas (ES, Euratom) 2021/768[20] 5. panta 1. punktu dalībvalstīm jānosūta Komisijai informācija par krāpšanas un pārkāpumu gadījumiem, ja attiecīgās summas pārsniedz 10 000 EUR. Minētā informācija ir jāiesniedz, izmantojot *OWNRES* datubāzi, kuru pārvalda un uztur Komisija.

OWNRES sniedz Komisijai informāciju, kas nepieciešama, lai uzraudzītu līdzekļu atgūšanu un sagatavotos pārbaudēm uz vietas un dokumentārajām revīzijām. To izmanto arī *OLAF* dažādu veidu analīzei un *OLAF* veikto izmeklēšanu rezultātā izstrādāto finanšu ieteikumu izpildes uzraudzībai. Datus, kas iesniegti *OWNRES*, rūpīgi analizē Komisijas gada ziņojumā Eiropas Parlamentam un Padomei "Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzība un cīņa pret krāpšanu" un ikgadējā pārskatā par muitas savienības darbību.

[20] Padomes Regula (ES, Euratom) Nr. 608/2014 tika atcelta 2020. gada 31. decembrī ar Padomes Regulu (ES, Euratom) 2021/768.

Līdz 2024. gada beigām *OWNRES* datubāzē bija 137 871[21] lieta par krāpšanas gadījumiem vai pārkāpumiem (ar statusu "sākta" vai "izbeigta") salīdzinājumā ar 121 199 lietām 2022. gada sākumā. Tātad jauno lietu skaits, par kurām paziņots trīs gadu laikposmā no 2022. līdz 2024. gadam, ir pieaudzis par aptuveni 13,8 % jeb 16 672 jaunām lietām.

ACOR sanāksmēs, kas 2022.–2024. gadā notika divas reizes gadā, Komisija nāca klajā ar pasākumiem, kuru mērķis ir uzlabot *OWNRES* lietojumprogrammas drošību, sagatavojot dalībvalstis divfaktoru autentifikācijas ieviešanai. Turklāt 2022. un 2023. gadā Komisija turpināja uzlabot *OWNRES*, i) pievienojot jaunus laukus, ii) iestatot atgādinājumus par informācijas atjaunināšanu agrāk iesniegtajos ziņojumos, iii) uzlabojot ziņojumu kvalitāti un detalizācijas pakāpi un iv) pilnveidojot rezultātus datubāzes atbildēs uz visu ieinteresēto personu vaicājumiem. Komisija 2023. un 2024. gadā sniedza papildu norādījumus par ziņošanas kvalitātes uzlabošanu.

5.4. Grozījumi Resursu pieejamības regulā

Regula (ES, Euratom) 609/2014 (Resursu pieejamības regula) ir pamats, uz kura balstās tiesiskais regulējums par pašu resursu pārvaldību un kurš nodrošina, ka dalībvalstis savlaicīgi veic maksājumus par summām, kas jāieskaita ES budžetā.

Regulējuma pilnveidošanai Komisija 2021. gadā ierosināja visaptverošus regulas grozījumus. Priekšlikumā ir ņemti vērā TPR pārbaužu laikā noskaidrotie viedokļi un piedāvāti risinājumi dalībvalstu paustajām bažām par procedūrām, vienlaikus aizsargājot ES finanšu intereses un nodrošinot taisnīgu un līdzsvarotu ieņēmumu sistēmu.

Pēc plašas apspriešanās ar dalībvalstīm 2022. gada maijā stājās spēkā Regula (EU, Euratom) 2022/615, ar ko groza Resursu pieejamības regulu. Ar grozījumiem cita starpā tika i) palielināta summa, līdz kurai nepiedzen nokavējuma procentus, un ii) ieviests "labvēlības periods", proti, nokavējuma procentu uzkrāšanos aptur uz pieciem gadiem, ja maksājamā summa ir noteikta, savlaicīgi iekļauta atsevišķajā kontā un tur turēta pareizi (12. panta 1. punkts). Turklāt dalībvalstis tagad ir atbrīvotas no pienākuma darīt pieejamas summas, ja novēlota ierakstīšana atsevišķajā kontā nav ietekmējusi summas neatgūstamību (13. panta 2. punkts). Grozījumos ir arī oficiāli noteikta procedūra tādu maksājumu veikšanai, uz kuriem attiecas atruna (13.a pants), un pārskatīšanas procedūra (13.b pants).

5.5. Eiropas Prokuratūra (*EPPO*)

Pārskata periodā Komisija un *EPPO* cieši sadarbojās tehniskos jautājumos un vairākkārt sniedza dalībvalstīm skaidrojumus gan i) par muitas parādu paziņošanas atlikšanu gadījumos, kad to paziņošana var traucēt *EPPO* veikt kriminālizmeklēšanu, gan ii) par finansiālo atbildību par līdzekļu neatgūšanu. Dalībvalstis iepazīstināja ar minētajiem skaidrojumiem *ACOR* sanāksmē 2024. gada decembrī. Turklāt, lai informētu dalībvalstis par to pienākumiem pret

[21] Šis skaitlis ietver gadījumus, par kuriem Apvienotā Karaliste ir ziņojusi saskaņā ar Izstāšanās līguma 136. panta 2. punkta c) un f) apakšpunktu.

EPPO, Komisija uzaicināja *EPPO* piedalīties *ACOR* sanāksmēs 2023. gada decembrī (kad *EPPO* iepazīstināja *ACOR* locekļus ar saviem uzdevumiem) un 2024. gada jūlijā.

6. SECINĀJUMS

Rezultāti par laikposmu no 2022. līdz 2024. gadam liecina, ka Komisijas veiktās TPR pārbaudes un sistemātiskie turpmākie pasākumi konstatēto trūkumu novēršanai joprojām ir neaizstājami un efektīvi līdzekļi, lai i) nodrošinātu TPR atgūšanu, ii) uzlabotu pašu resursu tiesisko regulējumu un iii) sniegtu pārliecību, ka ES finanšu intereses ir pienācīgi aizsargātas. Šādu vispārēju pozitīvu ietekmi apliecināja arī ikgadējā budžeta izpildes apstiprinājuma procedūra, jo laikposmā no 2022. līdz 2024. gadam Komisija minētās procedūras laikā nesaņēma jaunus ieteikumus jautājumos, kas ir saistīti ar TPR.

Pārbaudes vēl arvien ir svarīgs instruments, kas saskaņo un uzlabo atbilstību attiecīgajiem ES noteikumiem. Tām ir būtiska finansiālā ietekme, ko apliecina galīgā neto summa, kas darīta pieejama ES budžetā (atceltās atrunas ieskaitot) – **vairāk nekā 4 miljardi EUR laikposmā no 2022. līdz 2024. gadam**. Pārbaudes ievērojami motivē dalībvalstis savlaicīgi un pilnā apmērā darīt TPR summas pieejamas ES budžetā. Pārbaudes arī palīdz nodrošināt muitas un grāmatvedības noteikumu pareizu piemērošanu un tādējādi vēl vairāk aizsargā ES finanšu intereses, jo tās ir iedarbīgs mehānisms, kā apkarot un novērst konkurences izkropļojumus, kuri kaitē vienotajam tirgum.

Pašreizējās tendences starptautiskajā tirdzniecībā, konkrēti e-komercija, rada jaunas problēmas, kuras nākotnē vajadzēs risināt. Tādam nolūkam būs nepieciešami jauni un pienācīgi instrumenti un vēl ciešāka sadarbība starp Komisiju un dalībvalstīm uz risku balstītas muitas kontroles koordinēšanai un muitas nodokļu sekmīgas iekasēšanas nodrošināšanai.

Tāpēc Komisija 2023. gada maijā ierosināja vērienīgu muitas savienības reformu, kuras mērķis ir stiprināt un modernizēt pašreizējos mehānismus.